

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבהן
קרק שליט"א
עידה"ק טבריה ת"י

וידם אהרן (י' ג')

כתב רש"י, "וידם אהרן - קבל שכר על שתיקתו. ומה שכר קבל, שנתייחד עמו הדיבור, שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין". והוא מהתורת כהנים. הנה במה שנתייחד לו הדיבור בפרשת שתויי יין, כתבו התוספות (זבחים קטו, ב ד"ה וקיבל) "תניא בתורת כהנים, שבשכר זה נתייחד אצלו הדיבור דכתיב בפרשת יין ושכר אל תשת, וידבר ה' אל אהרן ולא כתיב אל משה, ותימה דבסיפרי דריש בפרשת קרח דכתיב וידבר אל אהרן שומע אני שהדיבור אל אהרן, ת"ל "כאשר דבר ה' ביד משה לו", בפרשת מחתות השרופים, הא למדנו שהדיבור למשה שיאמר לאהרן, ושמא זה קורא נתייחד - הא דכתיב אל אהרן ולא שיאמר לבני ישראל.

והנה לדברי התוספות שפירשו שנתייחד הדיבור לאהרן, היינו שנצטווה לאומרו לאהרן לבדו ולא לכל ישראל, יש להעיר שפרשת אמור אל הכהנים בפשטות משמע שנאמרה לכהנים לבדם, ולא מצינו שהוצרכו לאיזה מיוחדת לשם כך, וא"כ מה המעליותא בכך שנאמרה פרשת שתויי יין לאהרן לבדו ולא לכל ישראל.

אלא יש לבאר, מפני שטומאת מת ודומיה שנאמרה בפרשת אמור אל הכהנים, הרי היא נוהגת בכהנים לחוד, ואם כן בדין הוא שתאמר להם בלחוד, משא"כ פרשת שתויי יין אשר היא נוהגת גם בהוראת חכם, הרי היא שייכת בכל ישראל, ובזה גרמה זכותו של אהרן, כי אף על פי ששייכת היא בכל ישראל, מ"מ גרמה זכותו של אהרן שתאמר לו לבדו ולא לכל

ישראל אעפ"י ששייכת היא גם בהם.

את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו (י"א ט)

איתא בגמרא (חולין ס"ו ע"ב) "תנן התם, כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת. יש לו קשקשת, ויש לו סנפיר, דג טהור, יש לו סנפיר, ואין לו קשקשת, דג טמא. מכדי אקשקשת קא סמכינן, ליכתוב רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר, אי כתב רחמנא קשקשת ולא כתב סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפי' דג טמא. כתב רחמנא סנפיר וקשקשת. וליכתוב רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר א"ר אבהו וכן תנא דבי ר' ישמעאל (ישעיהו מב, כא) "גדיל תורה ויאדיר". עד כאן לשון הגמרא.

דהיינו שהגמרא אומרת, שדג שיש לו קשקשת, אוטומטית סימן יש לו גם סנפיר, אבל לא להיפך, ואם כן קשה שהתורה תכתוב, דג שיש לו קשקשת ניתן לאוכלו, כי הרי אם יש לו קשקשת בוודאי יש לו גם סנפיר, ועל

זה מתרץ רבי אבהו את הפסוק בישעיהו "גדיל תורה ויאדיר", ופשט הגמרא הוא, לבאר השייכות לפסוק זה של "גדיל תורה ולהאדיר", דהרי כמו שאמרנו אם יש קשקשת יש סנפיר, ומדוע כתב גם "סנפיר", אלא להגדיל תורה ולהאדירה, כמו כן בלימוד תורה עצם מצוות תלמוד תורה, יוצאים ידי חובה מעיקר הדין, בלימוד שורה אחת או מימרא אחת בלבד, וההוספה של דפים ומסכתות וסדרים הם בכדי להגדיל תורה ולהאדיר.

שפה
לנאמנים

פניני משה ומתן עם רבינו

ברכת חכם הרזים באשכבתיה דרבי

בשבוע זה בהתעטף כל ישראל באבל כבד, על הסתלקותו של עמוד הענן אשר הלך לפני המחנה, מרן שר התורה הגרשי"ח קנייבסקי זיע"א, ראו על רבינו צער גדול, ועד כדי שאחר הלווייה טעם דבר מה ואמר שחש הוא שזו סעודת הבראה, ונכנסנו ללשכת הגזית ביום המחרת, כדי לדון עם רבינו בהלכות וגופי הלכות שנפקו מפי ממלל רברבן אותה הלשון אשר היתה ממחרת להורות, ועתה בעוה"ר מלחכת את העפר, ורבינו היה שרוי בצער גדול, ומיעט לדבר מחמת גודל הכאב שחש, אמנם נסתפק רבינו

המשך בעמוד הבא

דעת
חכמה ומוסר

גרגירים מ'אשכבתיה דרבי'

כאמור כבר מיום ששי פורים דמוקפין ראו הכל על רבינו שאינו 'אן' כלל ושרוי בצער נורא, וסיפר תלמידו של רבינו מרבני רכס הפוריות הרה"ג ר' זכאי מזרחי שליט"א שנכנס לרבינו ביום פורים דמוקפין, ולא רצה לדבר כלל, ואף בקושי לקח ממנו משלוח מנות, ולאחמ"כ התקיימה סעודת 'פורים דמוקפין' עם בני משפחתו של רבינו, והפציר ברכינו בנו חביבו ראש הכוללים ה"ה הגאון רבי דוד שליט"א שישב לסעודה, (והדברים תועדו ונתפרסמו כבר), ולאחר בקשות רבות נתיישב רבינו לסעודה, וילט פניו בכפו, וראו כל הנוכחים שיש עליו צער גדול, אמנם כעבור דקה אחת נעמד ויצא מן החדר ועזב את הסעודה, וכן סיפר תלמידו מקורבו של רבינו רב ואב"ד, הגר"י אוהב ציון שליט"א שבעת הבשורה המרה, רבינו היה יושב עם גמרא כדרכו, ועסק בסוגיא הבאת קרבן היכא דמת אחד מבית דין... וכמה מהנוכחים פרצו בבכי, ותיכף הבין הענין לאשורו, ולאחר האדימו פניו מאד, קם ממקומו וחלץ את התפילין, ונכנס לחדרו הפנימי, ושמעו מבחוץ כיצד פורץ בבכי גדול, וכשיצא ביקש שיעשו לו תחילת קריעה ע"י מספריים, הגם שהוא פורים, ועשה קריעה בצד שמאל, ואמר "עד שיגלה את לבו", ובירך בשברון לב את ברכת "דיין האמת" בשם ומלכות, וכולם עשו אחריו כן, ותיכף במוצ"ש אמר רבינו דלא שייך כלל להספידו וכלל לא שייך להשיג מדריגתו, ולכן גם שקוראים להספד אין זה הספד כלל, אלא עצרת חיזוק, וכבר הבאנו פעמים רבות בעבר, את אשר שח רבינו ואמר, שכשחז"ל אומרים שדברי תורה עוזבים מקום גבוה והולכים למקום נמוך, אין זה סתם נמוך, אלא מקום הנמוך ביותר בעולם, וזה היתה ענוותנותו של מרן הגר"ח, שהיה יכול לדבר עם ילד בן ארבע שנים, ועם גביר גדול ונכבד או שר גדול, באותה הסבלנות ובאותה ההתייחסות, וכל זה אינו על ידי 'עבודת המידות', אלא כך באמת החזיק את עצמו לשפל ממש, ועל כן זכה לידיעת התורה שאין כמותה בעולם, מחמת דהתורה מצאה בו את המקום הנמוך ביותר ששייך.

וכבר הבאנו בעבר את ספיפר רבינו שהלא מרן הגר"ח קנייבסקי וצללה"ה, ערך שבע ברכות לרבינו בביתו, ואמר חמיו של רבינו הגאון הגדול הגר"י זילברשטיין שליט"א, שכשהגר"ח עושה שבע ברכות בביתו צריך להזמין את אביו מרן הסטייפלער זיע"א, והלך עם רבינו לכיוון ביתו של הסטייפלער, אמנם כשהתקרב ממש סמוך לביתו, אמר הרב זילברשטיין שירא הוא להכנס להסטייפלער, ונכנס רבינו לבדו, ונענה הסטייפלער כשבת שחוק נסוכה על שפתותיו מה לכם עם "ע יָרָךְ רַבּ טַי"ל" ('עובר בטל' בהגיה הליטאית) שכמוני, והוסיף רבינו לספר על גודל ענוותנותו של מרן שר התורה הגר"ח וצללה"ה, גם לאחר שהשתתף הגר"ח בעצמו בחתונה, ואף ערך לזוג הצעיר שבע ברכות בביתו, עדיין לא נתקרה דעתו, ולמחרת אותו שבע ברכות, שומע אני נקישות על דלת הבית, וכשפתחתי את הדלת מספר רבינו, אני רואה להפתעתי את מרן הגר"ח זיע"א, כשהוא מתנשם בכבדות לאחר שסחב עמו, באמרו ברצוני לתת מתנה לזוג הצעיר 'כסא נוח', ועם הכסא הכבד טיפס שלוש קומות בכבודו ובעצמו בכדי להביא אותו עד לביתו.

ועוד הוסיף רבינו לבאר גודל עניני 'אשכבתיה דרבי', שכל הנמצא בה זוכה לאלתר לחיי עולם הבא ואף המשיג אותה ידיעה לאחמ"כ ג"כ זוכה כדוגמת אותו כובס, דעולם הזה כולו הסתר והעלם, ומכורח המציאות רואים אנו עסקן גדול או איזה בעל שררה, הרי שחולקים לו כבוד, אבל בשעת אשכבתיה דרבי רואים הכל במחוש שאין שום כבוד בעולם מלבד הכבוד שחולקים לאותו חכם שמת, וידיעה זו לבדה כזו בירור מופלא של שעת הלווייה היא התכלית של עוה"ז להכירה ולהבינה, ועל כן הוזכרה לראותה ולחוש אותה הרי הוא בן עוה"ב.

קשה סילוקן של צדיקים כשבירת הלוחות

יחד עם כל בית ישראל מבכים אנו מרה את הסתלקותו בסערה של עמוד האש אשר הלך לפני המחנה, יחיד הדור ופלאו, וספר מלחמות בידו, עמוד התורה והידא, ועמוד צלותהו של ישראל, המנורה המהורה, גילין ושרפין ואותיות פורחות באויר על אותה הלשון הממהרת להורות אמרי שפר, ועתה לוחכת את העפר, מרן שר התורה, עמוד העולם, ש"ב של 'בדלחט"א רבינו שליט"א רבינו ש"ח קנייבסקי וצללה"ה, אהה צאן כנסת ישראל פזורה ונאנחה, המתאבלים מרה, על אותו היום שהוחשך העולם ובאה השמש בצהרים,

רבנן ותלמידהו

ואחד מן החכמים רצה לומר דברכת חכם הרוים היא ברכת חובה, וא"כ לא שייך לפטרו מזה, ודחה רבינו סברא זו, דהלא ברכת שהחיינו על כלים חדשים היא בפשטות גם ברכת חובה ולא רשות, ואעפ"כ אין מברכים אותה בימי בין המצרים, וזה גם הנידון כאן, האם לוויית החכם הוי זמן אבילות כימי בין המצרים, או דהיות ואין זה תלוי בזמן מסויים, אין זה נקרא זמן, שאין מברכין אז ברכות שבת.

ואמר רבינו דלכאורה תלוי הדבר, האם השתתפות בלווית חכם הדור, הוא ענין של כבוד התורה או כבוד החכם, דהיינו אם התכנסות האנשים בהלווית גדול הדור, 'אשכבתיה דרבי' הוא מדין כבוד החכם שנפטר מהעולם, א"כ הוי חלק מאבילות, ובזה יש לדון אי אמרינן דומן זה דינו כבין המצרים ולא יברכו, אבל אי נימא דהחיוב ללוות את החכם הוא מדין 'כבוד התורה', ואין זה קשור לענין האבילות גופא, לכאורה אפשר לברך.

(א.ה. ראה במדור 'דעת חכמה ומוסר' על ביאור של רבינו אמאי הנמצא באשכבתיה דרבי מזומן לחיי עוה"ב).

והוכיח רבינו מלשון הגמ' (כתובות י"ז ע"א, ובמו"ק), דשם מבואר בענין חיוב השתתפות בלווית חכם שמת, וז"ל הגמ' שם 'נטילתה כנתינתה', מה נתינתה בששים ריבוא אף נטילתה בששים ריבוא, משמע דכל יסודה ועניינה של לוויית חכם, הוא משום כבוד התורה, דעתה נטלת מאתנו התורה שנתנה במעמד שש מאות אלף מישראל, במעמד הר סיני, וא"כ שפיר מותר לברך (בכה"ג שרואה 600.000 איש..).

שפה לנאמנים - המשך

אם בכה"ג בשעת הלווייה כשציבור עצום כ"כ מצויים יחדיו, אי שייך לברכת ברכת "חכם הרוים".

ובתחילה תמה רבינו, דהלא בעיר התורה לא נראה שייך שיעמדו רבבת אנשים במקום אחד, (דהיינו 600,000 אנשים), וכן נפיש התם עיקולי ופשוירי, ובוודאי אין שום אפשרות לראות את כולם בבית אחת, ובגמ' בברכות משמע דה'רואה' רבה מברך, אמנם אמר רבינו דיש לדון לגופה של הלכה, אי שייך לברך חכם הרוים בכה"ג של לווייה או לא, דהיינו דזו ברכה הנתקנה על שבחם של ישראל, וסיבה זו שנתקבצו כולם עתה היא לכאורה ההיפך, וא"כ אי גם בכה"ג אמרינן דצריך לברך או רק היכא דנתאספו מחמת סיבה טובה ומשמחת.

ואחד מן התלמידים הביא ראיה, מהא דמברכין האבלים ברכת דיין האמת והטוב והמטיב, בחדא מחתא, היכא דנפלה לו ירושה, אע"פ שהם באבילות, וסיבת הירושה היא צער נורא על מות אביו, וחילק רבינו דלא שייך להביא משם ראיה, כיון דברכת 'הטוב והמטיב' הוא על דברים שאינם קשורין לענין הלווייה, רק פטירת אביהו גרמה גם לכך שיקבלו ירושה, משא"כ בנד"ד היות וקיבוץ האנשים העצום והרב הוא חלק מלוויית המת, והגיעו ללוות את החכם שנסתלק, א"כ אין לברך ע"ז, כמו שאין מברכין ברכת שהחיינו בבין המצרים.

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאנא זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

